ZCELA NEZÁVISLÉ

Číslo 10 • ročník V. • říjen 2023

STŘÍBRNÉ BRNO

Toto číslo vyšlo v nákladu 10 000 ks

redakce@stribrnebrno.cz • telefon: 777 122 009 • www.stribrnebrno.cz

Silber Brünn

Talentovaný a pozapomenutý

Pavel Haas

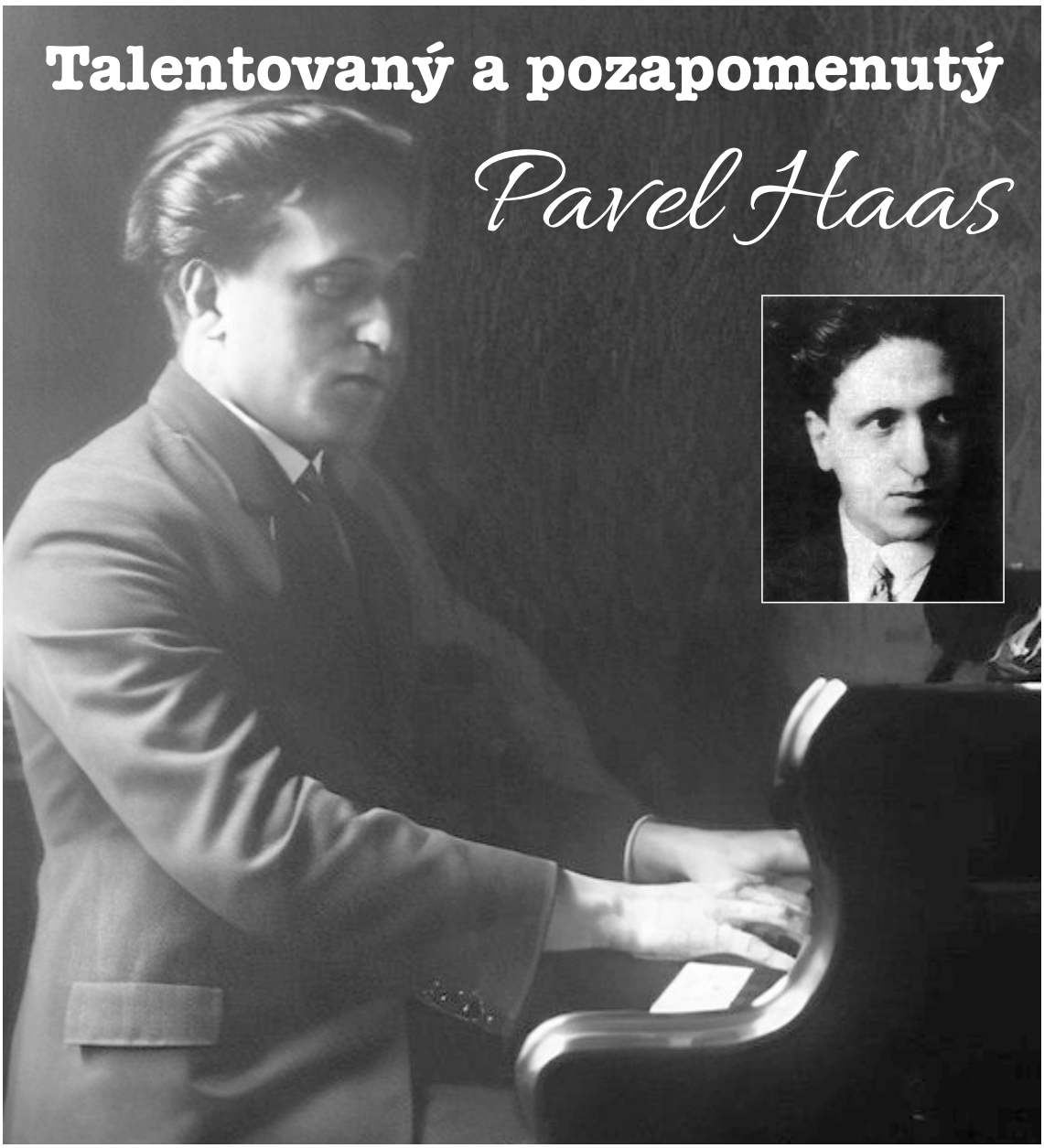

OČIMA ČTENÁŘE

„Mám ráda černobílé fotografie, poctivé zákusky, kvalitní víno a procházky po našem krásném městě."

***Paní Věra** - recepční Autonovy Brno (Masná 20)*

Damodara
chipsy
s kysaným zelím

www.damodara.cz

LETOHRÁDEK sv. VOJTĚCH
PRVOREPUBLIKOVÝ HOTÝLEK 1912

Noblesní hotýlek
v prvorepublikovém duchu

• Zveme vás k prožití romantických nocí i dnů
• Vaše starosti přenechte našemu služebnictvu

Přivítejte podzim s námi a u nás!

Letohrádek sv. Vojtěch • U Smrčků 334 • 394 64 Počátky
Telefon: +420 561 034 834 • Telefon: +420 733 604 669 • e-mail: info@svatyvojtech.cz
www.svatyvojtech.cz

František Ondřej Poupě

sládek v slavném městě Brně – 1. část

Slavný brněnský sládek František Ondřej Poupě (1753–1805)

Pšenice na koláče, oves pro koně, jen ječmen na pivo…

„Sladování, má-li býti dle umění provedeno, jest větší nesnadná práce, spočívající na mnohých pozorováních, kteráž za panující doby roční na dostatečném vědění se opírati musí, než mnohý sládek nebo dokonce fušer v umění pivovarském si představuje.“ Tato slova napsal František Ondřej Poupě (1753–1805) ve svém spisku „O umění vařit pivo“. Sepisoval jej v době, kdy si sládkové pomáhali při vaření piva kostmi zločinců, psími a netopýřími výkaly, zemí, kterou krtek vyryl, kostelním prachem, dřívím z žebříku, na kterém se mučilo, dřevem z vykopaných rakví a mechu z lebky vykopané z hrobu, třískami ze šibenic, nechybělo ani koňské kopyto, volský jazyk, krev ze zvířat, živí ptáci, slepice, kuřata, štěňata a koťata. V literatuře se můžeme setkat s řadou rad a receptů, jak pivní várky vylepšit: Vezmi mechu z kosti z člověčí hlavy a maličko potrus do kádě mlátní! Jest vyzkoušeno proti uškození i překážce, a taktéž aby pivo pěkně kysalo... Vezmi šípek, svěcenou sůl a mech z šindele kostelního, dej mezi mladé pivo, kdež spíláš, tak půjde nahoru, jak náleží... Vlož do kvasnic přespolních dobrých tolitu modrou, koliandru, anýzu, kafru za 3 peníze, psího bílého trusu a benedictu, pak zamíchej dobře a nalejvej do každého sudu... Vezmi starý střevíc číkoli, spal jej na prach v novém hrnci, přidej k tomu prsti pod velkou kádí a nášlapek u spilky od prachu, potom to spal všechno, dej toho prachu do sudu mezi pivo, bude v svém místě státi a tak pivo v své podstatě dobré chuti bude… Poupě věděl, že si tak počínají i v cizině, že například v Německu bez použití telecích nožiček a vyziny ani čisté pivo neuměli uvařit. Na rozdíl od všech ostatních tvrdil, že používání potaše, křídy, vápence, vápenné vody a bukového popele je nejenom hanebné, ale i zdraví škodlivé.

Pokračování příště.

Jediný redaktor

MARTIN CIBULKA

Stříbrné Brno – vhodná četba pro nastávající podzimní večery.

SŮL MOUDROSTI

„Mladá generace má pocit, že s ní přichází lepší svět. Stará garda má pocit, že s ní ten lepší svět odchází.“

Karel Čapek

Vydavatel: Martin Cibulka, Brno
Evidenční číslo přidělené min. kultury ČR: MK ČR E 23713
Náklad: 10 000 ks, měsíčník
Foto: archiv vydavatele, Brněnská encyklopedie, Česká televize, MZA, ČRo Brno, NFA, MAFRA, čtenáři

Anketa Stříbrného Brna

Jak to vidí…

Která brněnská ulice je pro vás z historického hlediska nejzajímavější?

MARKÉTA JETELOVÁ
MODERÁTORKA A REDAKTORKA

„Samozřejmě ulice Česká. Považte - Brouk a Babka, Jaroslav Stopka, Joža Barvič, Adolf Stránský, Hubert Lamplota, Karel Vágner, Arnošt Píša, Alois Dorotík, Vladimír Horčica aj. Tito mistři svého oboru žijí v našich vzpomínkách dodnes.“

ZDENĚK KRÁL
HUDEBNÍ SKLADATEL A KLAVÍRISTA

„Pellicova, a nejenom protože v ní bydlím, a že je pojmenována podle vězněného básníka Silvia Pellica, ale že zde bydlel i renomovaný matematik Kurt Gödel.“

ALEŠ SVOBODA
ZNALEC BRNĚNSKÉHO PODZEMÍ

„Vzhledem k mé oblíbené brněnské gastronomii jednoznačně ulice Orlí, neboť získala svůj název po vynikající restauraci.“

ONDŘEJ BLAHO
MODERÁTOR HITRADIA CITY BRNO A DOBRÉHO RÁNA NA ČT

„Za mě je to ulička kolem divadla Husa na provázku směrem ke katedrále sv. Petra a Pavla. Krásná, trošku tajemná cesta, která kdyby mohla mluvit, řekla by toho jistě dost.“

VOJENSKÝ ZBĚH A VRAH KOMENDAR

…když hlídka velitele poručíka Černého se strážníky Vybíralem a Krčkem sestupovala úvozem od jehnického pivovaru směrem k tišnovské dráze, zaslechla výkřik a vzápětí výstřel. Na zemi ležel zakrvácený soustružník Slezák, Komendar na něm klečel a bil jej pažbou do hlavy. Když Komendar spatřil přibíhající hlídku, vystřelil další tři rány, pak se dal na útěk, ale byl zastřelen. Podle zevního ohledání, které provedl 10. 1. 1939 soudní lékař dr. Berka, utrpěl Ondřej Komendar průstřel krční páteře a levým stehnem a zhmoždění míchy. Těžce zraněného Jaroslava Slezáka odvezla záchranná stanice do úrazové nemocnice, kde se jej naštěstí podařilo zachránit. Strážník Hynek Viktorin (1897–1939), který vojenského zběha a vraha Komendara odhalil v zelinářské zahradě, však na následky zranění krátce po převozu do vojenské nemocnice zemřel. V roce 2019 (80 let od tragické události) mu byla v budově Obvodního oddělení PČR v Králově Poli v Malátově ulici odhalena pamětní deska.

BRNĚNSKÉ I NEBRNĚNSKÉ HŘÍCHY

Oběť vojenského zběha, policejní praporčík Brňan Hynek Viktorin

Příště - Největší stavební neštěstí v Brně

FOTOGRAFIE Z PAMÁTNÍKU

Na fotografii z roku 1940 vidíte levou část historicky významné budovy ve Starobrněnské ulici č. 14–16. Jedná se o městský (Salmovský) dvojdům, za dávných časů sloužící jako městská tržnice zv. "Schmetterhaus". V období baroka se zde konaly divadelní produkce. Během 2. sv. války a krátce po ní fungovalo vedle vstupu na dvůr (vpravo) klempířství a instalatérství, jehož majitelem byl František Pacek, vlevo bylo vetešnictví. Zeď nad částečně dochovaným lomeným obloukem (2. polovina 14. stol) je dnes o metr nižší, výlohy zmizely a vlevo nad obloukem je okno.

INDICKÁ RESTAURACE
Light Of India
Adresa: Štefánikova 35, Brno • tel.: +420 724 323 211 • www.lightofindia.cz
Naše pokrmy mají všechny krásné barvy podzimu!
OTEVŘENO KAŽDÝ DEN • DENNÍ MENU
rozvoz jídel • dárkové poukazy
TĚŠÍME SE NA VÁS!

Řidičské rukavice – skvělý dárek pro gentlemany a krále silnic.
NAPA Dobříš
Tradiční česká výroba
A TO NENÍ VŠECHNO!
Více na: www.kvalitnirukavice.cz
tel.: +420 603 249 729

CUKRÁŘSTVÍ
MARTINÁK
NEJLEPŠÍ ZÁKUSKY A DORTY
Veveří 14, Brno
tel.: +420 541 211 372
Libušina třída 19
Brno-Kohoutovice
tel.: +420 601 522 397
Alfa pasáž, Poštovská 4
(uvnitř pasáže)
tel.: + 420 724 187 015

Leitnerova 14 - jeden z brněnských bytových domů, jehož autorem je stavitel František Hrdina.

Barevná minulost nejstarší brněnské pasáže

František Hrdina (1880–1960) - muž, který stačil v letech 1907–1945 postavit v Brně a širokém okolí neuvěřitelných 972 domů. Narodil se v Hulíně do rodiny hrobníka a měl ještě šest sourozenců. Rodina čelila nelehké materiální situaci. Když bylo Františkovi 14 let, řekli mu, že ho neuživí, a tak odjel ke strýčkovi do Vídně. Ten se ho ujal a financoval jeho vzdělání. Ve Vídni se vyučil zedníkem a tesařem, poté vystudoval stavební průmyslovku a krátký čas působil u vídeňské stavební firmy. Tehdy se mu ještě ani nesnilo o tom, že by někdy měl vlastní živnost. Brzy na to se vrátil na Moravu a usadil se v Brně. K tomu, aby si založil vlastní firmu, ho přivedl renomovaný architekt Dušan Jurkovič, s nímž od roku 1904 na jeho stavbách spolupracoval. Vlastní stavitelská firma Františka Hrdiny vznikla v roce 1907.

Pokračování příště.

alfa PASSAGE
www.alfapassage.cz

MARTINOVY ÚLOVKY

Korvetní kapitán Rudolf von Singule zemřel tragicky šest dní po osvobození Brna

Jeden z nejslavnějších rakousko-uherských velitelů ponorek za 1. sv. války Rudolf Singule (1883–1945) se narodil 5 měsíců po smrti svého otce v Pule (Chorvatsko) a zemřel tragicky v Brně před svým domem v dnešní Tišnovské ulici č. 46. Rudolf byl synem brněnského továrníka Rudolfa Singule st., který v Pule pracoval jako adjunkt námořního komisariátu. Na svou první bojovou plavbu vyplul absolvent Námořní akademie v Rijece Rudolf Singule hned po událostech v Sarajevu. Většinu nepřátelských lodí poslal na mořské dno zastaralou ponorkou U4, s ní nakonec dobyl všechna svá vítězství. Jeho zřejmě největším válečným úspěchem ve funkci velitele ponorky se stalo 18. 7. 1915 potopení italského vlajkového křižníku Giuseppe Garibaldi. Během války potopil několik francouzských a italských nákladních lodí s vojenským materiálem. Vždy dbal na to, na rozdíl od německých ponorkářů, aby posádky obchodních lodí měly čas nastoupit do záchranných člunů. V jednom doloženém případě dovlekl kavalír Singule poškozený člun s trosečníky svoji ponorkou až k pobřeží. Za všechny své činy a vítězství byl dekorován řadou vojenských vyznamenání, rytířským křížem Řádu Marie Terezie a povýšen do šlechtického stavu. Počátkem listopadu 1918 přijel Singule do Brna, do rodného města obou rodičů. Nastěhoval se do domu v Lipské (dnes Tišnovské) ulici č. 46, začal pracovat jako úředník pensijní pojišťovny a byl mu vyplácen válečný důchod. Po okupaci v březnu 1939 se však zřekl Československého občanství a přihlásil se k německé národnosti. Proč tak učinil, není dodnes zcela jasné. Nejpravděpodobnějším důvodem byl zřejmě fakt, že chtěl ochránit své tři dcery z prvního manželství (první manželka Dora byla židovského původu a koncem roku 1940 spáchala sebevraždu) a svou druhou ženu Margaret, s níž uzavřel sňatek 21. 10. 1943 v Brně. Necelý týden po osvobození Brna se Singule zastal před svým domem v Tišnovské ulici své ženy Margaret, kterou obtěžovali opilí rudoarmějci. Udělal však chybu, když tak učinil německy, ačkoliv uměl velmi dobře česky. Navíc na rudoarmějce vytáhl ještě hůl, což vedlo k tomu, že byl jedním z nich na místě zastřelen. Už se zřejmě nikdy nedozvíme, jak to všechno s Rudolfem v letech 1939–1945 bylo doopravdy. Jeho hrobové místo na Ústředním hřbitově bylo v roce 2006 nákladem Brněnského městského střeleckého sboru a sbírky Klubu vojenské historie upraveno.

Korvetní kapitát a velitel ponorky Rudolf Singule byl zastřelen před svým domem šest dní po osvobození Brna.

TENKRÁT A DNES

Vstup do České v roce 1961

Dnes - brzy ráno a po dešti

Na obou fotografiích vidíte vstup do České ulice z náměstí Svobody, levá byla pořízena dva roky po zahájení provozu restaurace Sputnik. Mj. zmizely chodníky a kočičí hlavy, odpadkový koš a schody se sloupem v České 1 (obojí vlevo), jednosměrná značka a reklama MORAVANKA na bočním štítě domu v České 6 (obojí vpravo). Jedna z nejvýznamnějších brněnských ulic už řadu let není centrem českého kulturního života.

VČEREJŠEK DNES

4. října 1913 (110 let) byla uvedena do provozu první větev březovského vodovodu, jehož stavba vypukla na jaře roku 1911. Při příležitosti zprovoznění (4. 10. 1913) se na Zelném trhu konala velkolepá slavnost, jejíž součástí byla ochutnávka přiváděné vody. Hlavní řeč u kašny Parnas pronesl tehdejší starosta města Brna August Wieser. Potrubí, které přivádělo do Brna pitnou vodu, bylo dlouhé 57,95 km a jednalo se o vodovod s nejdelším potrubím u nás. Vodovod tehdy nesl jméno císaře Františka Josefa I.

Bria.cz • www.bria.cz • Ing. Erik Měkyna

Nováčkova 9, Brno-Husovice
Tel.: 603 471 671
Po–Pá 10:30–12:30 13:30–18:00

SUVENÝRY, DÁRKY, UPOMÍNKOVÉ A REKLAMNÍ PŘEDMĚTY

Klobouky Dantes

Všechny ženy, co jsou k světu, nosí Dantes v babím létu!

Adresa: **Náměstí Svobody v pasáži Omega, Brno**
Otevřeno: pondělí až pátek 9–19 hodin sobota 9–14 hodin
603 417 105 SLEDUJTE NÁS NA
www.kloboukovyklub.cz

I DOMY PROMLOUVAJÍ…

Valentin Šindler

Tož to vám belo tak… V tomto rozlehlém městském nájemném domě (dříve Městský dvůr) bydlel všestranně talentovaný herec a zpěvák Valentin Šindler (1885–1957), který se proslavil mj. kabaretní postavou hanáckého stréčka Matěje Křópala z Břochovan, s níž od roku 1926 vystupoval na jevištích po celé republice, rozhlase i ve filmu. Valentin měl ještě dva neméně slavné bratry – Antonína a Václava. Aktivně přispíval do divadelního časopisu Šepty, soukromě vyučoval zpěv, k jeho žákům patřili Vladimír Jedenáctník, František Hanus, Oldřich Nový a další. Valentin Šindler zpíval v mnoha operách Leoše Janáčka. V letech 1917–1932 byl členem brněnského Národního divadla, hostoval ve Východočeském divadle, Městském divadle na Vinohradech a také ve Vídni. Vlastnil divadelní společnost Lidové veseloherní divadlo Stréčka Matěje Křópala. Stréček Křópal se dostal i na filmové plátno. Poprvé to bylo ve filmu Martina Friče *Vše pro lásku*, kde Šindlerovu partnerku ztvárnila Fričova manželka Suzanne Marville. Hlavní roli hrál stréček Křópal ve své době ve velmi populárním filmu Miroslava Cikána *Na svatém kopečku*. Účinkoval rovněž ve filmech *Kantor Ideál, V cizím revíru* a *Hřích mládí*. Po náhlé smrti bratra Václava působil jako hlasový poradce a pedagog Uměleckého sboru národní bezpečnosti. Mistr Valentin Šindler je pochován na Ústředním hřbitově.

Šilingrovo nám. 2

REDUTA – NEJSTARŠÍ DIVADLO

Ve 14. stol. stálo na místě dnešní Reduty přibližně 5 měšťanských domů, od roku 1425 tato parcela patřila rodu Lichtenštejnů. Jejich šlechtický dům však postupně chátral a tak byl i s parcelou odprodán brněnské obci. Budova byla opravena a brzy na to v ní začala fungovat krčma. Byla zde zřízena tzv. Nová, později zvaná Velká taverna, objekt reprezentačního charakteru. Město tyto prostory nabízelo k ubytování a stravování vzácným návštěvám. V roce 1634 Brno přikoupilo vedlejší dům, brzy nazývaný Malá taverna, jehož další rekonstrukcí a propojením se stávajícím objektem vznikl uzavřený nárožní komplex s ubytovacími a restauračními prostorami, hospodářskými staveními a velkým dvorem. Svým rozsahem objekt už odpovídal dnešní Redutě. 28. listopadu 1733 zde byla zahájena divadelní produkce. O rok později začala přestavba celé budovy, byla zvýšena o 2. poschodí a upravena v nový celek. Nová budova s divadelním sálem se tehdy nazývala Opernhaus. Nový zdobný portál vybudoval v roce 1735 kameník František Stránský, plastický znak Brna i se sochami vytvořil sochař Jiří Schauberger. Veškeré plesy se dlouho odehrávaly v sále divadla, po roce 1786 vznikla v 1. patře velká místnost, do které se honosné plesy, zábavy, maškarní bály, koncerty a další oslavné akce později přesunuly. Bohužel v roce 1870 vzplál v pořadí již třetí požár (první požár zachvátil budovu v roce 1785, druhý o rok později), poté objekt sloužil jako městská tržnice, později byl využit jako lazaret a improvizovaná vojenská ubytovna. Došlo tím pádem k velké devastaci, a tak nastala další rekonstrukce. Autory oprav a úprav Reduty byli Lorenzo, Vincenzo a Antonio Sacchettiové, příslušníci věhlasného rodu italských malířů, dekoratérů a jevištních výtvarníků, z nichž poté Lorenzo a Antonio v Brně setrvali a vytvořili pro městské divadlo řadu typových i individuálních kulis. V roce 1909 se v malé míře divadelní produkce obnovila. Roku 1918 byl dle návrhu jevištního mistra Karla Reinhardta celý původní redutní sál upraven pro hlediště a jeviště bylo vytvořeno z přilehlého prostoru původního východního křídla, v němž byla již dříve zrušena městská tržnice. V roce 1970 se pro veřejnost zpřístupnilo historické podzemí Reduty, ve kterém byla podle projektu architekta Kamila Fuchse zřízena vinárna s vinotékou Reduta klub. Rychle chátrající prostory však musely být v roce 1993 pro havarijní stav uzavřeny. Radikální rekonstrukce Reduty, která proměnila její interiér a také otevřela dlouho ukryté prostory, proběhla v letech 2005–2008. Budovu Reduty kdysi také zdobily dvě pamětní desky, které jsou však dodnes nezvěstné. Roku 1881 byla vpravo od vchodu odhalena pamětní deska, jenž připomínala zdejší pobyt arcivévody Matyáše v roce 1608. Druhá pamětní deska byla na budovu Reduty umístěna v roce 1917 na počest invalidních vojáků a také pozůstalých po vojácích, kteří padli v boji za císaře a mocnářství. Kdo ví, kde je dnes deskám konec. Víte, že budova Reduty má domovní znamení U zlatého hroznu?

Reduta v době, kdy sloužila jako tržnice. Všimněte si množství obchůdků, vchodů a výloh. Dnes už nikdo nemá ponětí o tom, co všechno se v Redutě prodávalo

ZAPOMENUTÉ ULICE

Na fotografii z roku 1907 stojí v uličce před průjezdem vojáci. Dnes už zde vojáci nestojí, čtyři okna vpravo nahoře byla zazděna, vedle průjezdu (vpravo) jsou dnes železná vrata, k nimž vede chodníček. Zmizel levý bílý komín, prostor za ním byl přestavěn a pouliční lampa byla i se stromkem (!) přesunuta zleva doprava. Víte, kde je toto volně přístupné prostranství?

Volejte Martinovi +420 777 122 009

STRNAD
HODINÁŘSTVÍ
Opravíme hodiny, hodinky, budíky všech historických epoch.
Jsme tu pro vás již od r. 1936.
Adresa: **Veveří 36, Brno**
Tel.: **541 214 946, 603 858 924**
www.hodinarstvi-strnad.cz

Starožitnosti
PhDr. Maria Fajtlová
Hrnčířská 13, 602 00 Brno
Vykupujeme za hotové:
Obrazy a grafiku, rámy, sochy, jednotlivé kusy nábytku, hmoždíře, mlýnky, svícny, formy, figurky z porcelánu, keramiky nebo kovu, předměty ze stříbra a alpaky, stolní lampy, lustry, hodiny, betlémy, staré pohlednice a fotografie, staré reklamní cedule, gramofony, podpisy a rukopisy slavných osobností, staré hračky, staré koberce a přehozy, vyšívané ubrusy a další.
telefon: +420 777 602 613 | e-mail: fajtlovamaria@centrum.cz
Otevřeno: Po-Pá 11:00-17:00 hodin
PO DOMLUVĚ PŘIJEDEME I ZA VÁMI

Talentovaný a pozapomenutý Pavel Haas

Z brněnské umělecké dvojice bratří Haasů zastiňoval vždy svou popularitou skladatele Pavla Haase jeho o dva roky mladší bratr Hugo Haas, ale to jen díky publicitě, jakou herec získal ve filmu. S tím není souměřitelná popularita žádného skladatele, zejména ne v oboru vážné hudby, jejíž okruh zájemců bývá značně menší. A tak Pavel Haas, ač stejně vtipný v hudebním vyjadřování jako jeho bratr v hereckém projevu, ba dokonce ho svým vážným a odpovědným přístupem k umělecké tvorbě převyšující, zůstává dodnes neprávem v Hugově stínu. Jeho úspěchy ukončila předčasná smrt, přesto tu zůstalo jeho rozsáhlé, vynikající a osobité dílo.

Pavel Haas s manželou Soňou v jejich brněnském bytě

Pavla Haase znal každý jako stále úsměvného, vtipného a lehce ironického společníka, přitom však jeho křehká postava a bledá tvář dodávala jeho humorným slovům nádech smutku. Byl milým, laskavým, skromným a přirozeně velmi společenským člověkem, proti „tělnatému“ Hugovi menšího vzrůstu, štíhlejší a černovlasý. Rodina brněnského obchodníka Zikmunda Haase pocházela z východních Čech. Dědeček bratrů Haasových Samuel Haas, příslušný do Hroubovic v Chrudimském okrese, se usadil v Holicích, které proslavil známý cestovatel Emil Holub. Na přelomu století však byly Holice známé také tím, že

Bratři Haasovi s maminkou Olgou před domem v Biskupské 8. Fotografii pořídil táta Zikmund

zdrojem obživy nejednoho obyvatele města byla výroba obuvi. Z pěti dětí obuvníka Samuela Haase se věnoval otcově řemeslu syn Zikmund, který se jako obchodní cestující po roce 1890 usadil v Brně. 27. 3. 1898 se zde oženil s ruskou emigrantkou Olgou Epsteinovou a 21. 6. 1899 se jim narodil syn Pavel. V době narození prvního syna (a také druhého) bydlela rodina Haasova na Starém Brně v Gomperzově (dnes Bezručově) ulici č. 5. Začátek nového století přinesl Brnu významnou novinku. Když měl Pavlík Haas jeden rok (na den přesně), začala jezdit mezi Královým Polem a Pisárkami první elektrická tramvaj. Brno tehdy překročilo hranici 100 000 obyvatel, což byl důsledek prudkého rozvoje průmyslové výroby ve 2. polovině 19. stol. S tím bylo spojené přibývání obchodních živností a tak si Zikmund Haas zřídil vlastní obchod. Obchod zřejmě prosperoval (toto však vtipně vyvracel k tátově zlosti druhorozený Zikmundův syn Hugo), protože v roce 1911 už měl ve středu Brna dokonce tři obchody s názvem “Obuv českého průmyslu U Zajíce“. U Haasů se doma mluvilo vždy jen česky, i když obchod v Brně vyžadoval znalost obou zemských jazyků. To mělo za následek, že Pavlu Haasovi po ukončení 4. třídy obecné školy v roce 1910 nestačila poté na 1. české státní reálce v Antonínské jeho hovorová čeština udržet krok se spisovnou němčinou. Rodiče proto opatřili oběma chlapcům domácího učitele češtiny, který docházel po 14 měsíců denně do Biskupské ulice č. 8, kam se nedávno do zcela nového bytu celá rodina přestěhovala. Pavel byl průměrným žákem, který sice studoval lépe než Hugo, neměl však kromě kreslení zájem o reálné předměty a stále více toužil věnovat se hudbě. Velice brzy se ukázalo, že měl např. ve hře na piano nepoměrně větší talent než ostatní žáci a dalo by se říct, že hra na klavír aktivizovala Pavlovo skryté hudební nadání. Lásku k hudbě zdědil patrně po své matce, která ráda zpívala. Dramatické a hudební vlohy najdeme spojeny ještě u Pavlovy sestřenice Bedřišky Reichnerové, která působila jako sólistka opery v pražském Národním divadle. Haasovi chlapci často v dětství jezdívali do Kolína k Reichnerům na prázdniny a tu byl zřejmě Pavel silně zaujat tím, co Huga nijak nevzrušovalo - synagogální hudbou.

Pavlova sestřenice Bedřiška Reichnerová

Teskné a přitom vášnivé židovské písně zpívané strýcem Richardem v synagóze, zapůsobily na vnímavého chlapce tak silně, že je obdivoval po celý svůj život. Zvýšená vnímavost pro hudební krásno nasměrovala tedy Pavlovo zděděné umělecké nadání k hudbě. S klavírem se mu začal odhalovat dosud netušený, podivuhodný svět tónů, které dokázaly vykouzlit dotyky prstů na klávesnici. Brzy poznal, že jejich sled a souznění se musí řídit určitými pravidly, mají-li působit libě. Jeho hudební nadání však nesměřovalo k hráčské virtuositě, ale k hudební tvorbě. Chtěl být skladatelem a tomuto poslání zasvětil od dětství všechnu svoji snahu. Jeho zřejmě jedinou učitelkou klavíru byla paní Anna Holubová, s níž se rodina Haasových znala patrně už z Holic. Dáma, která sama někdy těžko odpovídala na zvídavé otázky svého žáka, proč je to a ono napsáno tak a ne jinak, doporučila Pavlovi, aby se začal učit teorii hudby. Po dokončení tercie přerušil studium na reálce a ve školním roce 1913/14 navštěvoval jen hodiny harmonie v hudební škole Besedy brněnské. V dalším roce se sice na reálku vrátil, ale současně se dál učil harmonii. Umožnila mu to skutečnost, že ústav v Antonínské ulici byl od počátku 1. sv. války zabrán pro lazaret a studenti I. reálky měli odpolední vyučování v budově II. české reálky v Křenové ulici. Tak mohl Pavel dopoledne navštěvovat hudební školu. Na konci kvarty byl již pevně rozhodnut, že se bude věnovat hudbě. Rodiče po prázdninách svolili, aby z reálky vystoupil. Byl podzim roku 1915. Cenou za tento souhlas byla povinnost vypomáhat ve volném čase rodičům v obchodech. Volným časem byla myšlena doba mezi hodinami klavíru, kontrapunktu, estetiky a dějin hudby, do nichž se zapsal v hudební škole, včetně doby potřebné přípravy na vyučování a doby věnované kompozici. Pavlovými učiteli na hudební škole byli - v konzervativní třídě klavíru Anna Holubová, v teoretických předmětech Jan Kunc. Pavlův pracovní týden tehdy vypadal asi takto: V tátově obchodě trávil denně 2–5 hodin. Vyučování míval až před polednem a ještě večer. Zbývající dobu mezi osmou ranní a osmou večerní si přesně rozdělil na cvičení do klavíru (dvě hodiny denně, v sobotu dvojnásobek), na úlohy do kontrapunktu, na komponování (1–2 hodiny denně) i na hodiny volna, do kterých pak přesouval nesplněné úkoly. O Pavlově pevném odhodlání vytrvat a dosáhnout vytčeného

Paní Anna Holubová, Pavlova učitelka klavíru

cíle, svědčí devíza napsaná na druhé straně rozvrhu - **Vůle! Síla! Charakter!!!** Ani válečné období nepostrádalo v Brně některé význačné události, mezi něž patřilo mj. hostování Emy Destinové nebo nové nastudování Janáčkovy Její pastorkyně. Blížila se doba, kdy se Brno konečně dočkalo univerzity a také rostla kvalita brněnského

MUDr. Soňa Haasová s dcerou Olinkou a manželem Pavlem.

hudebního života. Dvacetiletý Pavel i jeho bratr Hugo, podporovaní v uměleckých ambicích svými rodiči, byli v roce 1919 mezi prvními posluchači konzervatoře. Pavel úspěšně absolvoval 3. ročník. Ve čtvrtém však dlouho nepobyl, protože byl přijat Janáčkem do mistrovské školy a právě tehdy začalo rozhodující umělecké formování mladého Pavla Haase. Dostal se na ústav řízený geniální osobností Janáčkovou a přišel do styku s mnoha mladými nadějnými hudebníky, s nimiž mohl navázat přátelství. Skutečné dlouholeté umělecké přátelství však navázal až s Břetislavem Bakalou. V té době Pavel prožíval zřejmě první citové vzplanutí k půvabné zlatovlásce Marii Jaruškové, dceři tehdy známého představitele českého Brna Karla Jaruška. Maruška se později zapsala do české literatury jako spisovatelka Marie Podešvová a na toto období vzpomínala takto: *„Byl to Pavel Haas, žák Leoše Janáčka… chlapec nesmírně vážný a citlivý. Po dva roky jsme zcela utajeně prožívali nejčistší chvíle vzájemného porozumění… Naše království byl park na Špilberku, jedna osamělá lavička na srázu nad městem, které leželo ve tmě pod námi ozářené jako klenotnice. Byl to překrásný čistý vztah, měli jsme stejné zájmy a lásky hudební i literární.“* Diplom mistrovské školy, podepsaný všemi profesory, zejména L. Janáčkem a V. Novákem jako rektorem, potvrdil Haasovo umělecké nadání a odborné skladatelské vzdělání, nemohl mu však zajistit vhodné zaměstnání. Krátký čas nakonec pracoval jako společník v tátově obchodě. V té době slavili rodiče Haasovi stříbrnou svatbu, k níž jim „jejich dětičky“ Pavel a Hugo napsali a věnovali v kůži vyvázanou píseň s klavírem NOC DÝŠE KOUZLEM VZPOMÍNEK KRÁSNÝCH v rytmu pomalého valčíku. Pomalu se přiblížil rok 1928 a spolu s ním Výstava soudobé kultury, pořádaná v novém areálu výstaviště v Pisárkách. Pavel byl opět v plné práci. Skládal mužský sbor na slova básníka Dalibora Chalupy, pro brněnské divadlo komponoval scénickou hudbu… Týden před premiérou neočekávaně zemřel Leoš Janáček. Odchod této velké osobnosti české hudby se Pavla dotkl velmi bolestně. Ukázalo se, jak byl ke svému velkému učiteli připoután silným citovým vztahem. Několik dní po premiéře Předehry pro rozhlas podnikl Pavel se svojí matkou cestu do Německa. Navštívili Frankfurt nad Mohanem, Kolín nad Rýnem, plavili se lodí po Rýně a při návratu se zastavili v Bonnu, aby navštívili rodný dům Beethovenův. Brzy na to paní Haasová onemocněla rakovinou kostí a páteře a mohla se pohybovat jen na vozíčku. Lékaři v podstatě jen mírnili její bolesti injekcemi. Pavel na své matce velmi lpěl a s úzkostí sledoval vývoj nemoci. Zavezl ji do Vídně, kde se paní Haasová podrobila v nemocnici ozařování. Tento zákrok snad poněkud zabrzdil postup choroby, ale nezastavil ji. 25. 12. 1933 paní Olga Haasová zemřela. Pavlovi se v té době zakázky jen hrnuly, pracovalo se mu ale velmi těžko. S matčinou nemocí však souvisela jedna pro Pavla životně důležitá událost. Ošetřující lékařkou jeho matky byla MUDr. Soňa Jakobsonová, která si po přestěhování z Prahy zřizovala v Brně lékařskou praxi. Znala se již z pražské společnosti s Hugo Haasem (kdo by ho také neznal) a jistě to byl on, kdo ji uvedl do rodiny brněnských příbuzných. Při častých návštěvách u paní Haasové se krásná lékařka setkávala s Pavlem a mezi oběma se postupně vyvinuly vřelé sympatie. Paní Soňa však byla vdaná za vynikajícího filologa dr. Romana Jakobsona, který v letech 1933–1939 přednášel na filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Pavel se s Jakobsonovými přátelsky stýkal, ale stále hůře snášel nevyřešenost svého vztahu k paní doktorce. V roce 1935 došlo konečně k dohodě všech zúčastněných a 27. června bylo manželství rozloučeno. 17. října téhož roku uzavřela dr. Jakobsonová nový sňatek s Pavlem Haasem. I Roman Jakobson se záhy oženil a s Haasovými udržoval přátelské styky. Po sňatku se Pavel přestěhoval do bytu své ženy na Wawrově (dnes Havlíčkově) ulici č. 67 a na její přání se nadále věnoval jen skladbě a soukromému vyučování hudby. Následující období bylo pro Pavla plné úspěchů. Se svým bratrem spolupracoval na hudbě k jeho filmům, dařilo se mu jako učiteli hudby a především 1. listopadu 1937 se manželům Haasovým narodila dcera Olinka. V březnu 1938 pokračoval v práci na svém kvartetu, druhou větu však už skládal v ovzduší politicky velmi napjatém. V Brně byla silná německá menšina, množily se provokace proti českému obyvatelstvu a kulturní život pomalu odumíral. Pavel ještě stačil v Brně uskutečnit společný koncert s Janem a Rafaelem Kubelíkem a jako poslední bylo 28. ledna 1939 provedeno v brněnském rozhlase jeho pásmo lidových písní OD VEČERA DO RÁNA. Poté měly události rychlý spád. Na počátku války, kdy už byl Hugo v emigraci, byl Pavel vyřazen z veřejného života a na klavír učil potají. Soňa Haasová popřela svůj židovský původ, aby mohla dál provozovat lékařskou praxi, živit svoji rodinu a také Pavlova starého otce Zikmunda. Podle pamětníků si ordinaci přestěhovala co nejblíže k domovu na Havlíčkovu ulici č. 63. To už nejen Haasovi čelili čím dál častějším převážně nočním návštěvám gestapa. Aby se rodině Pavla Haase ulehčil život, zbývala poslední možnost - rozvod. Manželé Haasovi byli 13. dubna 1940 rozvedeni, ale tento krok považovali za formální. Pavel se musel policejně odhlásit z bytu v Havlíčkově č. 67 a odstěhoval se do otcova bytu ve Smetanově č. 28. Aby mohl alespoň potají dávat hodiny, vyjednal si používání pokoje s klavírem u vzdálené příbuzné, paní Pavly Rohlenové v Bratislavské ulici č. 21. V tomto utajeném bytě se scházel i se svojí ženou Soňou. Tady také vznikla z větší části druhá věta Symfonie. Začal pracovat na třetí. Její skica však končí stručnou poznámkou (22. 10. 1941) - *„Musím od Rohlenů i s klavírem“*. Symfonie zůstala nedokončena. Následovaly už jen černé dny příprav na transport do Terezína. V neděli 30. listopadu 1941 v 02:14 byl Pavel ve Smetanově 28 zatčen a odvezen do školní budovy v Merhautově 1 (pamětní deska nalevo od vchodu), aby byl s další tisícovkou židovských občanů Brna (z této budovy bylo postupně odvlečeno na smrt 9 397 židovských občanů) transportem G -731 převezen 2. prosince do Terezína. Z Terezína byl po třech letech odvlečen do Osvětimi, kde v den devátého výročí svatby (17. října 1944) zahynul v plynové komoře. MUDr. Soňa Haasová (1899–1982) svého manžela přežila o 38 let, jejich dcera Olga, které si Pavel užil pouhé 4 roky, zemřela v Brně 11. prosince 2022.

Dvouletá Olinka s tatínkem Pavlem

Milí čtenáři, chcete-li přispět na vydávání Stříbrného Brna, zašlete libovolnou částku (dle vašich možností) na účet:
2702259008/2010
Děkuji za vaši štědrost a lásku k Brnu

STŘECHY OD KŮLNY AŽ PO STODOLU
PERGOLY, CHATY, VAZNÍKOVÉ KONSTRUKCE, ZASTŘEŠENÍ
H.R. WOOD

HR WOOD, Žatčany 43, 664 53 Žatčany
Tel.: +420 731 320 276 • hrwood@hrwood.cz • www.hrwood.cz

Kdo nebyl v Kozí ulici, nepoznal Brno

1. část

Kozí ulice vždy neprávem patřila mezi méně významné. Její název Geissgasse – Kozí - je poprvé ve starých listinách zmiňován roku 1348 a přetrval staletí. Jen v letech 1911–1918 nesla název Kandlerova (Karl Johann Anton Kandler), na počest náměstka tehdejšího brněnského starosty. Poté se jí původní název natrvalo vrátil. Díky své poloze ve středu města byla vždy obdařena mnoha pohostinskými provozovnami. Na konci 18. stol. v ní sídlil známý hostinec U zlaté konvice, provozovaný Jakobem Ebelem a hostinec U zlatého kozla, jehož majitel František Heinische se o svůj podnik vzorně staral. V čísle 13 byl do konce 19. stol. hostinec U Tomků, v němž měl také sídlo Odborný spolek manufakturních dělníků. Tento dům byl poté zbořen a nahrazen novostavbou. Brzy na to zde provozovala rodina Ebelova hostinec U zlatého hřebene. V čísle 9 byla po mnoho let vinárna Franze Bummera, někdy přezdívána jako vinárna "Pummer". Měla neustále plno, protože podávaná vína byla velmi kvalitní a jak konstatovali pamětníci, víno bylo „primisima". Odehrávaly se zde často nejrůznější taškařice a šprýmy. Dalším vyhledávaným podnikem byl hostinec U Rotterů, který sídlil v čísle 17. Po úmrtí Josefa Rottera jej vystřídala Johanna Rotterová. Dobový tisk psal o hostinci U Rotterů doslova ódy a denní provoz popisoval takto: ***„Živo od kuropění do noci. Frau´ Šťastná s okuláry, ale přitom s ostřížími zraky vítá za dveřmi, pan vrchní Růdy, ztělesněná rtuť, i mladá paní Křížová, která se s panem Růdym ve službě střídá, je jako živé stříbro, všude a nikde. Pod pípami výčepu, za jehož pultem vládne paní Šťastná, nepřehledná, stále doplňovaná řada sklenic plzeňského, dveře od kuchyně, kde vládne bělovlasá a usměvavá paní domu, se s polévkami, gulášky a výbornými plíčky netrhnou, vše jde ráz na ráz. Tamhle sedí pan rada, tamto druhý, tam právníci s klienty nebo bez nich, otcové stavu úředického, různí fajnšmekři, dámy, ženy z venkova, tatíci z přespolí, staří, mladí, inu kaleidoskop všech tvorů, které milý pánbůh k svému obrazu vytvořil.***

Pokračování příště.

Kozí ulice od Dvořákovy k Jezuitské v roce 1909. Uprostřed fotografie je dům s původním číslem 11. Hned vedle (vlevo) v č. 9 byl výčep vína a piva Johanna Pepernika, později Antona Cikankowitze. Po přečíslování má tento dům č. 10 a hostinec s hostinským Franzem Zeklem v něm byl ještě řadu let. Na Zeklův majetek byla po 2. sv. válce uvalena národní správa.

Brněnská NEJ

ZAPOMENUTÁ NEOMÍTNUTÁ ULICE

Přibližně v místech dnešního hotelu „Slovan" fungovala manufaktura na výrobu sukna a plyše. V roce 1781 převzal celý podnik do vlastnictví brněnský měšťan Johann Leopold Kőffiller (1743–1814) a manufaktura dosáhla pod jeho vedením velkého rozmachu. Celkový počet dělníků dosáhl tisícovky. Pracovalo se však 14–16 hodin denně a na protest proti neúnosné pracovní zátěži propukla v této manufaktuře v roce 1786 jedna z prvních dělnických stávek v Brně. Pro své zaměstnance, o něž mělo vedení manufaktury zájem, bylo postaveno 44 domků z červených neomítnutých cihel. Tzv. Červená ulice, v těsném sousedství podniku, se nacházela v místech dnešní ulice Mezírka. Domky v kolonii vytvořily vůbec první dělnickou kolonii v rakouské monarchii. Název Červená ulice se používal až do konce 2. sv. války, pamětníci jej občas použijí i dnes. Kőffillerovu manufakturu později koupil v dražbě Heinrich Schmal.

PO STOPÁCH OLDŘICHA NOVÉHO 2/2

… „Jelikož se u pana Nového často scházela hlučná společnost, maminka ho požádala, aby si našel jiné bydlení." Oldřich nelenil a místo, aby večírky zrušil, nebo je aspoň omezil, se velice brzy přestěhoval. Předposlední Oldřichovou adresou byla Nerudova č. 12 (tehdy Na vyhlídce). Poslední adresou nenapravitelného „Kristiána" se stala ulice Stojanova 3, kde bydlel od června 1932 až do svého odchodu do Prahy v roce 1936. Ve Stojanově ulici už bydlela také Alice, zpočátku však v bytě pod Oldřichem. Z tohoto bytu byl do Oldřichova bytu zaveden zvonek, na který když Oldřich zazvonil, Alice přišla a… O divadelních prázdninách Oldřich rád cestoval, mj. po evropských divadlech - Paříž, Londýn, Berlín… Své poznatky bezpochyby uplatňoval v divadelní praxi a nezřídka je formuloval i pro širší publikum. Oldřich Nový celý život říkával, že v Brně strávil nejkrásnější léta svého života. Konkrétně to bylo 16 let a kousek. Svým odchodem do Prahy prokázal i kus velké odvahy, protože dobře věděl, že v tehdejší Praze jméno Oldřich Nový širokému publiku mnoho neříká. Další osudy ovšem ukázaly, že jeho rozhodnutí bylo sice odvážné a riskantní, ale správné. Z povědomí brněnského publika však neodešel nikdy. Víte, že Oldřich Nový se vyučil typografem a jeho táta byl hasič?

Oldřich Nový během svého brněnského působení režíroval více než 150 zpěvoher

Káva pražená s láskou a porozuměním

Kavárna a pražírna

CAFFÉ del Saggio

- vždy čerstvě pražená káva z nejlepších plantáží světa
- jednodruhové kávy (100% arabica) i vyvážené směsi
- zážitkové degustace kávy
- kávové speciality od mistrů
- prvotřídní moravská vína, domácí dortíky a další vybrané lahůdky
- jedinečné kávy pro restaurace a kavárny

Helceletova 2
Brno-Masarykova čtvrť
po–pá: 15–22 h/so–ne: 14–22 h
tel.: +420 543 217 400
www.saggio.cz

Sloupek o kávě

Nejlepší zdroj inspirace

Pavel Kosta
kavárník, pražírník a degustátor kávy

„Pro inspiraci potřebuji jen ticho, klavír a skvělou kávu," říkal svého času hudební skladatel Johann Strauss. A měl pravdu. Mnoho odborníků se shoduje, že na dobrý nápad je třeba čas a to správné rozpoložení, proto si udělejme v klidu šálek dobré kávy, energie a nápady přijdou sami. A na pozdní babí léto se k dobrým nápadům skvěle hodí Mexická káva „tres leches". Navštivte vaši oblíbenou pražírnu, pořiďte organická mexická zrnka a můžete začít. Připravte aspoň dvě dvojitá espressa a pomalu přilijte (přibližně 1 dcl) ohřáté a smísené kondenzované mléko se smetanou. Ozdobte poctivou šlehačkou a jemnými čokoládovými hoblinkami s jemně mletou skořicí či anýzem. Slaďoučká pochoutka je připravena.

DEVĚT KŘÍŽŮ

„V Moravě v Bíteši blíže podnes jest křížů devět. Každého přivedou k hrůze, kdo chce o tom co vědět.
Jeden slovanský mládenec tam skrz ten les cestoval, že tam vezme bídný konec, ubohý se nenadál.
Byla hrozná plískanice, on nemocí sklíčený, tu zastavil svého koně, klesl k zemi zemdlený. Šel tu rolník z Hlubokého, ten se nad ním smiloval, pojal jej do domu svého, o zdraví mu pečoval...“

Úryvek kramářské písně z 19. století popisuje začátek hrůzné události, která se měla odehrát na lesní cestě v blízkosti moravské obce Lesní Hluboké. V těchto místech, dnes oblíbené zastávky s benzinovou pumpou a motorestem na dálnici z Brna do Prahy, u silnice vedoucí do 5 km vzdálené Velké Bíteše, stojí devět dřevěných křížů. Podle legendy tady mělo dojít v roce 1540 k přepadení svatebního průvodu, při kterém přišlo o život několik svatebčanů včetně nevěsty a ženicha, ale i pachatelů zločinu. Co se tehdy na tomto místě odehrálo a jaké důvody vedly k tomuto nelidskému činu, se traduje v legendách už stovky let. Podle jedné z několika verzí události začal příběh právě na místě, kde stojí devět křížů. Tady měl jistý bohatý sedlák z Hlubokého najít v zimě na lesní cestě nemocného mladíka jménem Veleslav. Aby mu zachránil život, odvezl mladíka domů, kde se o něj starala jeho dcera Johanka. Trvalo dlouho, než se zotavil a při tom se do své pečovatelky bláznivě zamiloval. Sedlák však jejich vztahu nepřál. Zda to bylo kvůli jeho původu, že byl cizinec nebo s ohledem na jeho chudobu se dodnes neví. Jisté však je, že po vyléčení Veleslav odešel a nechal se naverbovat do jízdního pluku proti Turkům. Na Johanku však nezapomněl a po čase, snad po roce nebo po několika letech, se vracel zpět již jako poddůstojník a doufal, že tentokrát bude rodiči Johanky vyslyšen. Johanka podle legendy stále věřila, že se její milý vrátí jak slíbil a odmítala další nápadníky. Nakonec však nátlaku rodičů podlehla a svolila se svatbou s bohatým ženichem, kterého ji vybrali. Veleslav, který se právě vracel ke své dívce se zřejmě v hostinci dozvěděl o chystané svatbě a pod silnými emocemi ze zhrzené lásky se rozhodl k zoufalému činu. S najatými kumpány si na lesní cestě počíhali na svatební družinu a začali svatebčany brutálně vraždit. V nepřehledné situaci však došlo jedním z najatých zabijáků i k usmrcení nevěsty a zoufalý Veleslav jejího vraha zastřelil. Na místě tedy zemřeli oba novomanželé, šest svatebčanů, vrah nevěsty, a nakonec i sám Veleslav, který tuto situaci v naprostém zoufalství vyřešil sebevraždou. Zda se událost skutečně odehrála takto, není již možné doložit. Žádná z dobových bítešských archiválií podobnou událost nezaznamenává. Nelze ověřit ani „Johančin sňatek“, ani jména svatebčanů, neboť povinné vedení matrik nařídil obcím až tridentský koncil v roce 1563. Nejspolehlivější zmínku o ní představuje německy psaná poznámka z roku 1728, tedy skoro o dvě stě let později, uchovaná ve sbírce rukopisů Antonína Bedřicha Mitrovského, spravované Archivem města Brna. Vše ale nasvědčuje tomu, že k masakru skutečně došlo. Historici potvrdili, že v té době v okolí Bíteše skutečně řádila skupina lupičů a vrahů. Smolná kniha s výslechy zločinců, která se z těchto dob dochovala, obsahuje bohužel zápisy až od roku 1556 a o krvavé svatbě u Hlubokého v ní záznam není. Přesto vypovídá o neuvěřitelně krutých zvěrstvech, kterých se lapkové a zločinci v okolních lesích dopouštěli. Dva z nich byli také v souvislosti s dalšími násilnými skutky vyslýcháni a také usvědčeni. O tragédii svatebního průvodu se však žádný soudní zápis nezmiňuje. Na památku hrozivé události bylo tehdy v místě zločinu vztyčeno benediktýnskými mnichy z kláštera v Rajhradu devět křížů. Johanka byla pohřbena uprostřed a ženich s Veleslavem leží po obou stranách. Původní kříže zde však již dávno nejsou. K jejich výměně pravidelně dochází vždy, když je stráví čas a každých sto let dojde k jejich novému vysvěcení. Poslední výměna proběhla v roce 2020 a nové kříže byly zhotoveny z modřínového dřeva místních stromů pokácených při vichřici z roku 2016. K jejich vysvěcení došlo při pouti v Lesním Hlubokém 26. července 2020. Na místě tragédie proběhl také v roce 2012 archeologický průzkum, který měl ověřit některá neznámá fakta. Pro průzkum okolí byl dokonce využit i georadar. Lidské ostatky však v místě nalezeny nebyly. Podle vyjádření někdejšího starosty Lesního Hlubokého Vladimíra Ryšánka byly kosti odstraněny již v šedesátých letech minulého století při tehdejší výměně uhnilých křížů. Po jejich osazení byly nalezené ostatky údajně uloženy pod střední kříž. Během dalších let však pravděpodobně při ukládání inženýrských sítí byly kosti odstraněny nebo zničeny a dnes se tam již nenachází. V současnosti je toto pietní místo kulturní památkou a legenda popsána na informační tabuli v blízkosti křížů. Legenda však stále ožívá a vznikají i pověsti nové. Místní starousedlíci straší zlobivé děti přízrakem mrtvé nevěsty, která se dokonce zjevuje i řidičům na dálnici D1 a hrozí jim smrtelnými nehodami. Nejvíce má však spadeno na vše, co nějak souvisí se svatebním obřadem, i kdyby šlo třeba jen o svatební koláčky. Přesto dodnes přetrvává zvyk zapalovat u středního kříže svíčku, klást k němu květiny a modlitbou vzpomenout na tragédii lásky a nevídané krutosti. U Devíti křížů, devíti zbytečně vyhaslých lidských životů.

„Všech devět u té silnice, v tom lese pochovali, ku strastné věčné památce, devět křížů tam dali. Každý mimo tudy jdoucí povzdychne s outrpností, Bože, Otče všemohoucí, dej jim věčné radosti. Amen.“

Prostor u Devíti křížů v roce 1951

BRNORESTAURANT
Průvodce brněnskou gastronomií...
www.brnorestaurant.cz

Studená kuchyně
Petra Marcová
Chlebíčky, minichlebíčky, jednohubky, kanapky, předkrmy, obložené mísy a talíře, bagety, saláty.
Adresa: Přemyslovo nám. 8 Brno-Slatina
tel.: +420 603 269 611
otevřeno: po, út, st 6–14 h
čt, pá 6–16 h, so 8–9.30 h
www.lahudka-brno.cz
LAHŮDKA

František Pavlík

za českou univerzitu položil život

Byl podzim roku 1905, kdy došlo v poněmčeném Brně k jednomu z dalších ostrých střetů mezi Němci a Čechy. Stalo se to při velké demonstraci za zřízení druhé české univerzity v Brně. Češi po několik let požadovali , aby na historicky českém území byla vybudována první česká univerzita na Moravě. Němci na demonstraci vyvolávali: „Česká univerzita ani v Brně, ani na Moravě“. Masovým shromážděním protestovali Češi proti sjezdu zástupců Němců z celé Moravy na tzv. Volkstagu, právě v Brně, 1. října 1905. Němci tímto sjezdem chtěli dokázat, že Brno je německé město a proto nepotřebuje žádnou českou univerzitu. Zmíněným aktem v podstatě vyvrcholily už několik let trvající národnostní zápasy o české školství. Demonstrace byla bohužel poznamenána i krví. Do Brna se tehdy sjížděli Češi z širokého okolí, aby vyjádřili svůj odpor k německému tlaku. Chystali se mj. i občané z blízkého Ořechova. 30. září 1905 prošel Ořechovem protestní průvod. Na návsi v Ořechovičkách promluvil poslanec Zemského sněmu František Xaver Bakeš, otec známého brněnského chirurga Jaroslava Bakeše. Vysvětlil, proč se manifestace v Brně pořádá a vyzval občany k účasti. Z Ořechova byly do Brna vypraveny dva ověnčené vozy, které dojely až k Besednímu domu. Mnoho lidí šlo do Brna pěšky a to nejen z Ořechova. Události měly rychlý spád. 2. října bylo proti demonstrujícím Čechům povoláno vojsko. Přímo na schodech do českého Besedního domu, kam se demonstranti běželi schovat, probodl bajonetem voják 49. c. k. pěšího pluku dvacetiletého Františka Pavlíka, truhlářského dělníka právě z Ořechova. Kadet Módritzer, který celé akci velel, ho ještě dvakrát sekl šavlí. Františka převezli na Pekařskou ulici do nemocnice U Sv. Anny, kde svým těžkým zraněním podlehl. Pavlíkův pohřeb se stal další demonstrací, sešlo se na něm přes 60 000 lidí. Smuteční řeč nad hrobem přednesl kněz, žurnalista a politik Tomáš Eduard Šilinger, promluvil také ředitel ořechovské školy, Bakešův druhý syn František Kyselka. František Pavlík (1885–1905) byl pochován na Ústředním hřbitově. Ořechovští i další čeští občané vybrali peníze na pomník, na který nechali vytesat nápis: ***Prostý český dělník, který měl pohřeb královský, a k jehož hrobu pohlíží celá vlast, neboť padl v boji za myšlenku krásnou a velikou: za právo národa.*** Tato událost se nesmazatelně vepsala nejen do dějin Brna a Masarykovy univerzity, hluboce zasáhla mnoho sympatizujících lidí, emocionálně i umělecky na toto krvavé pondělí zareagoval přímý svědek, hudební skladatel Leoš Janáček, který napsal třídílnou skladbu pod názvem *Z ulice 1. X. 1905*. Krev před Besedním domem byla patrná ještě několik dnů po činu, lidé sem ještě dlouho přinášeli květiny. Vražda Františka Pavlíka nebyla rakouskými úřady nikdy došetřena a vojín, na jehož bodáku byla nalezena Františkova krev, nebyl nijak potrestán. Koncem října 1905 probíhaly v Brně odvody do rakouské armády. Jedna odvodní komise měla sídlo na Zelném trhu v budově Reduty. Rekruti s klobouky zdobenými umělými květinami a stuhami přijížděli často rozveseleni a alkoholem posíleni z okolních obcí na vyzdobených vozech tažených opentlenými koňmi. Když dorazili rekruti z Ořechova, přijížděli na voze potaženém černým suknem, všichni v černém oděvu, vážného chování. Vezli obraz v rámu, na němž byl zpodobněn v sokolském kroji František Pavlík. Jejich kamarád totiž dostal také povolávací rozkaz, vojenské úřady jej zapomněly vyškrtnout ze seznamu vojáků. Rekruti na voze rozvinuli transparenty s nápisy: „Chtějí naše těla a jazyk nám ubíjejí“ a „Armáda, hrob naší svobody“. Bronzová pamětní deska (jejím autorem byl akademický sochař Josef Axmann) odhalená na Besedním domě 4. 10. 1925, se po 15. březnu 1939 stala místem, kam čeští vlastenci kladli květiny (spolu s pamětní deskou T. G. Masaryka na protilehlém rohu budovy německého gymnázia). Obě desky však zmizely patrně ve sbírce kovů. Po válce existoval sádrový model Pavlíkovy desky, žil i její autor, deska byla proto znovu odlita a odhalena symbolicky 17. 11. 1946, kdy se poprvé oslavoval Mezinárodní den studentstva v Brně. V Masarykově čtvrti je po Františku Pavlíkovi pojmenována ulice - Pavlíkova.

František Pavlík byl zavražděn v pondělí 2. října 1905 na schodech do Besedního domu

Pamětní deska Františka Pavlíka je na levém nároží Besedního domu.

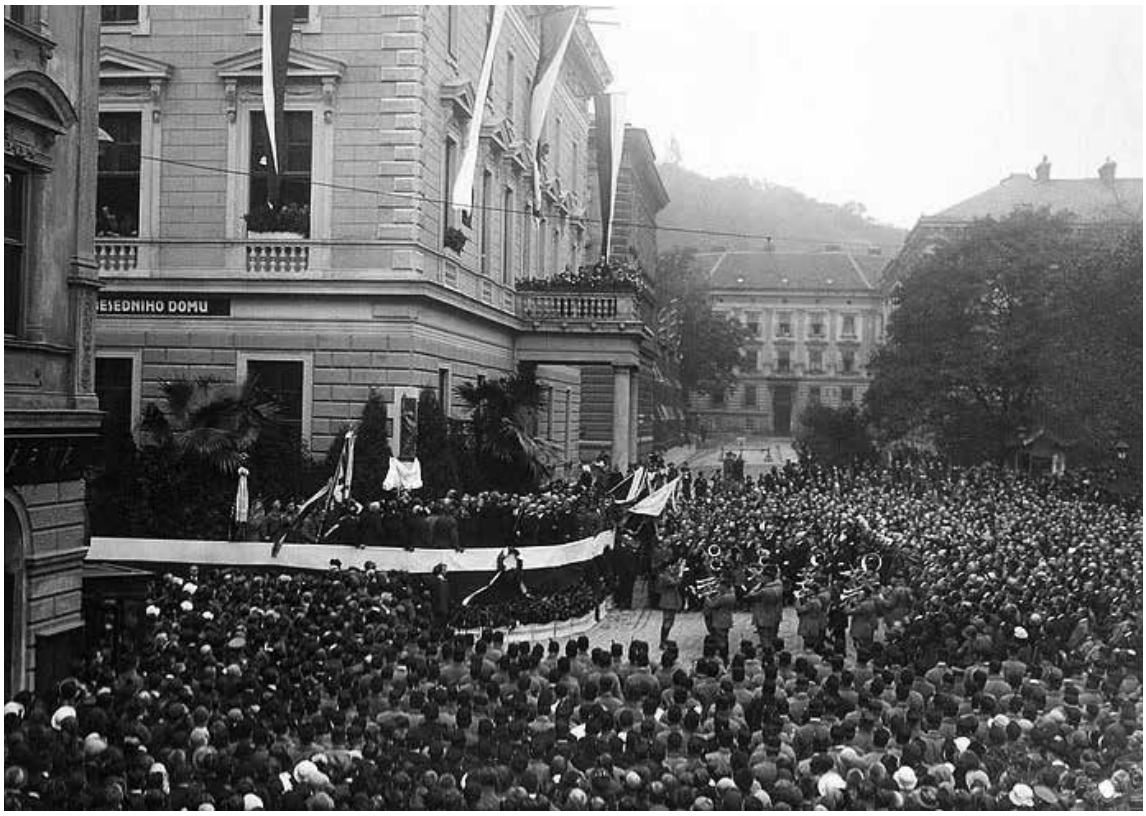

Odhalení pamětní desky Františku Pavlíkovi 4. 10. 1925

BRNĚNŠTÍ ARCHITEKTI, STAVITELÉ A PROJEKTANTI

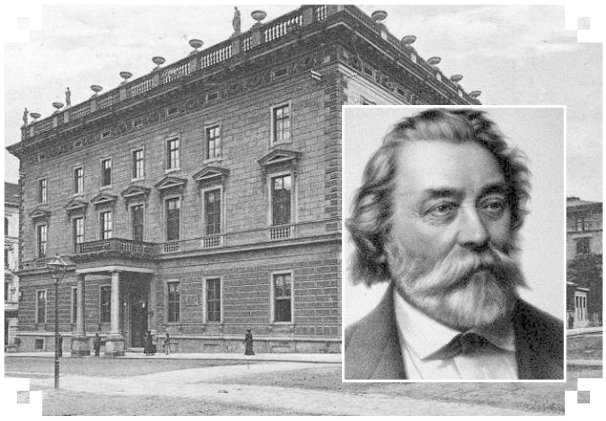

Theophil Hansen (1813–1891) se narodil v Kodani a zemřel ve Vídni. Byl významným architektem, podle jeho projektů v Brně vyrostl např. Besední dům, Pražákův palác, nemocnice u sv. Anny nebo kaple sv. Anny. Když dokončil studia na kodaňské Akademii, získal německé umělecké stipendium a navštívil tehdejší významná umělecká centra - Berlín, Drážďany Mnichov… Poté pracoval 8 let s bratrem v jeho athénském ateliéru a získal si značné renomé. V roce 1846 přijal pozvání vídeňského architekta a stavitele Christiana Ludwiga Főrstera, s nímž spolupracoval na vídeňských, ale také brněnských projektech. K jejich nejvýznamnějším brněnským dílům patří Kleinův palác (domovní znamení U zlaté koule), vybudovaný v letech 1847–1848 na Velkém náměstí (dnes nám. Svobody). V té době Theophila okouzlila Főrsterova dcera Sophie, kterou si vzal v roce 1851 za manželku. Na neuvážené svatební cestě však Sophie zemřela a tato rodinná tragedie vedla k rozchodu obou mužů. Hansen se osamostatnil. Stavěl v dalších evropských městech, k jeho zřejmě nejznámějším dílům patří vídeňský Parlament. V roce 1866 se stal členem vídeňské Akademie výtvarných umění a bylo mu uděleno rakouské státní občanství. Byl vyhledávaným státním architektem, který působil při projektu Ringstrasse. V areálu nemocnice u sv. Anny jej od roku 2002 připomíná bronzová busta.

Hádanka pro fajnšmekry

Toto „nemluvně“ zdobí centrum polského města, které je od brněnských „hodin“ vzdálené přibližně tři a půl hodiny jízdy autem. Naše hodiny, které zná bohužel celý svět, stály 12 milionů, cenu jejich skulptury neznám. V polském městě nás nedohnali a myslím si, že nás nepředstihnou ani jinde ve světě, i kdyby se na hlavu stavěli. Víte, kde se nás snaží napodobit, anebo to bylo naopak?

Volejte nebo pište na telefon: +420 777 122 009

SLAVNÉ BRNĚNSKÉ DÁMY

Zdenka Janáčková

...Leošova velká láska

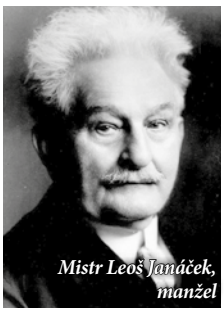

Mistr Leoš Janáček, manžel

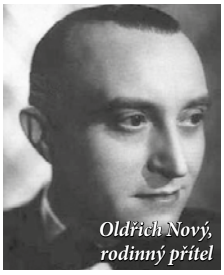

Oldřich Nový, rodinný přítel

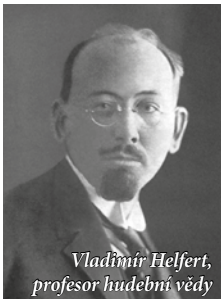

Vladimír Helfert, profesor hudební vědy

Zdenka Janáčková (1865–1938), roz. Schulzová, byla dcerou ředitele brněnského Učitelského ústavu. Za Leoše Janáčka se provdala 13. 7. 1881 v kostele Nanebevzetí Panny Marie na Starém Brně. Bylo jí necelých 16 let! Svatební hostina v Besedním domě se tehdy protáhla až do třetí hodiny ranní. Od té doby byl její život plných 47 let spjat s životem Janáčkovým. Byla velice inteligentní a sršela životní energií. Novomanželé bydleli zpočátku v dnešní Křížové ulici, poté na Mendlově nám., kde vznikala první Janáčkova opera Šárka. Bratr paní Zdenky se také jmenoval Leoš, byl dvorním radou ve Vídni. Zdenka však nejraději vzpomínala na bydlení v domečku v dnešní Smetanově ulici hned za Varhanickou školou. Domek byl postaven z popudu Janáčka na místě starých nepotřebných koníren. Paní Zdenka se na zahrádce starala o květiny, dařilo se kapradinám a nejnutnější zelenině pro kuchyni. Pán (Leoš Janáček) si sám ošetřoval keře vína, ze žebříku česal hrušky, meruňky a třešně a staral se o okurky. Po mistrově smrti paní Zdenka po poradě s profesorem Vladimírem Helfertem věnovala zařízení mistrovy pracovny tehdejšímu Zemskému muzeu v Brně. Zdenka Janáčková bydlela v domku za konzervatoří sama se svou hospodyní Marií Stejskalovou (1873–1968) až do své smrti. Je pochována na Ústředním hřbitově. Víte, že Zdenka se s Leošem seznámila coby dvanáctiletá?

Příští číslo vyjde 1. listopadu 2023

Brno leží téměř ve středu Evropy, čímž dán jest jeho význam v turistice a cizineckém ruchu. Protínají jej nejdůležitější tratě železniční, spojující východ se západem a jih se severem. Poloha města jest malebná a zdravá, poněvadž svěže zelený pás lesů a luk město ovíjí. Brno má mnoho vzácných památek stavitelských, malebná zákoutí a řadu monumentálních staveb moderních. Vévodí mu Špilberk, kdysi sídlo moravských markrabat, později obávané vězení. Přijíždí-li cizinec vlakem od jihu, vítá jej již z daleka dóm na Petrově, jako representant hojných stavitelských památek v Brně. První kavárna na Moravě (a sousedních Čechách) byla v roce 1702 otevřena právě v Brně. Narodila se zde řada osobností, které Brno proslavily až za velkou louží. Ať žije Brno!

KDO TO VÍ, ODPOVÍ

Stříbrné Brno na otlučených schodech vedoucích do rozlehlého a hmotově velmi členitého domu, který byl postaven v roce 1913 podle plánů brněnského architekta a stavitele Franze Pawlu. Jméno kdysi slavného domu evokuje nejen dřívější název oblíbeného vyhlídkového návrší nad lužáneckým parkem, ale také stejnojmenný hostinec, který v domě řadu let dobře fungoval. Na terase se tančilo, v sedmdesátých letech zde byl natočen jeden z prvních klipů na líbeznou píseň Až rozkvetou lípy. Jarmila Veselá zpívala, tančila a pánové ji na rukou nosili.

PRO BYSTRÉ OČI

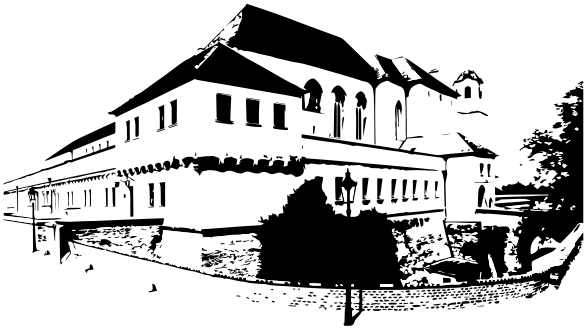

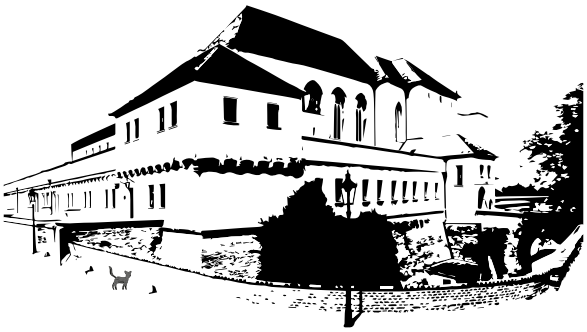

Podaří se vám objevit 5 rozdílů mezi dvěma na první pohled stejnými Špilberky?

BRNĚNŠTÍ MILÁČCI

BERNARDÝN BOHOUŠ

…hergot, co je, todleto? No, co je to, to je Bohoušek. …děte se vycpat, prosím Vás, tohleto přece není Bohoušek, to je kredenc! …povídal Vladimír Menšík Jiřímu Sovákovi v kultovní komedii Bohouš, která byla v Československé televizi poprvé odvysílána před pětapadesáti lety. A bernardýn Bohoušek, kterého jste mohli spatřit mj. v seriálech Kamarádi a Hříšní lidé města pražského, nebo ve filmu Poklad byzantského kupce, zemřel před padesáti lety. Bohoušek byl také tváří Klobáskového baru U Bohouše v brněnské Veselé ulici, který bohužel zanikl před deseti lety. Věnováno všem bernardýnům.

LUXUS S HISTORIÍ

Václav Laurin (1865–1930)

Václav Klement (1868–1938)

1905 - 1960 - 2022

ŠKODA SIMPLY CLEVER

Váš autorizovaný prodejce vozů ŠKODA:

AUTONOVA BRNO s. r. o.
Masná 418/20, 602 00 Brno
Tel.: +420 543 42 42 11
www.autonova.cz

AUTONOVA® BRNO